

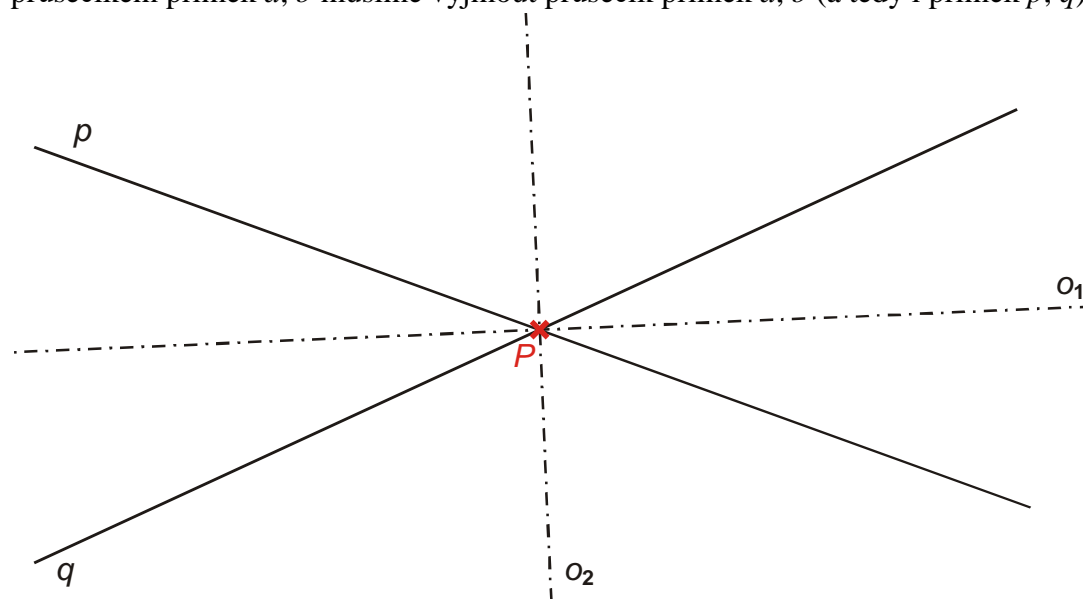
3.3.8 Hledání kružnic

Předpoklady: 030307

Př. 1: Rozhodni, zda je následující věta pravdivá:

"Množina středů všech kružnic, které se dotýkají dvou daných různoběžných přímek a, b je sjednocení dvou navzájem kolmých přímek p a q . Přímky p, q jsou přímkami, na kterých leží osy úhlů vytvořených přímkami a, b ."

Věta pravdivá není. Sjednocení obou přímek obsahuje i jejich průsečík, který je zároveň i průsečíkem přímek a, b musíme vyjmout průsečík přímek a, b (a tedy i přímek p, q).

Pedagogická poznámka: K příkladu 2 nejdříve nic neříkám, poté se snažím žáky navést k tomu, aby si nakreslili obrázek.

Př. 2: Doplň věty:

- Množina středů všech kružnic o daném poloměru r , které procházejí daným bodem A , je ....
- Množina středů všech kružnic o daném poloměru r , které se dotýkají dané přímky p , je ...
- Množina středů všech kružnic, které se dotýkají dvou daných rovnoběžek a, b , je ....
- Množina středů všech kružnic, které procházejí dvěma danými body A, B ($A \neq B$), je .....

a) Množina středů všech kružnic o daném poloměru r , které procházejí daným bodem A , je kružnice $k(A; r)$.

b) Množina středů všech kružnic o daném poloměru r , které se dotýkají dané přímky p , je dvojice s přímkou p rovnoběžných přímek a, b , které jsou od přímky p vzdáleny o r .

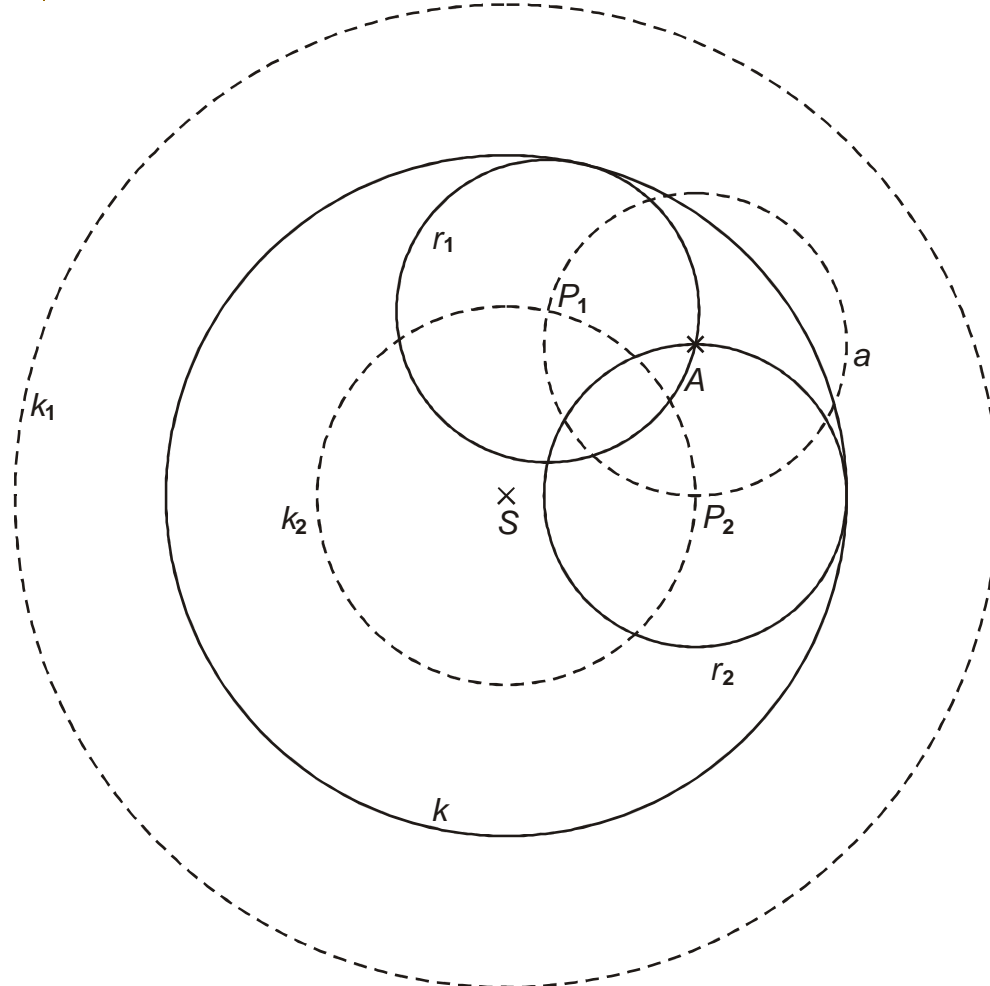
c) Množina středů všech kružnic, které se dotýkají dvou daných rovnoběžek a, b , je přímka p rovnoběžná s přímkami a, b a od obou stejně vzdálená (procházející osou libovolné úsečky, jejíž krajní body leží na přímkách a, b a která je na přímkách a, b kolmá).

d) Množina středů všech kružnic, které procházejí dvěma danými body A, B ($A \neq B$), je osa úsečky AB .

Př. 3: Je dána kružnice $k(S; 4,5 \text{ cm})$. Uvnitř kružnice leží bod A . Narýsuj všechny kružnice o poloměru 2 cm , které procházejí bodem A a dotýkají se kružnice k . Pojmenuj množiny bodů, které jsi ke konstrukci použil. Napiš postup konstrukce. Má úloha vždy řešení?

Hledáme kružnici o poloměru $2 \text{ cm} \Rightarrow$ musíme najít její střed. Pro střed kružnice musí platit:

- dotýká se kružnice $k \Rightarrow$ leží na kružnici, která má střed v bodě S a jejíž poloměr o 2 cm menší nebo o 2 cm větší než poloměr kružnice k ,
- prochází bodem $A \Rightarrow$ vzdálenost středu kružnice od bodu A je rovná $2 \text{ cm} \Rightarrow$ střed kružnice leží na kružnici se středem v bodu A a poloměru 2 cm .

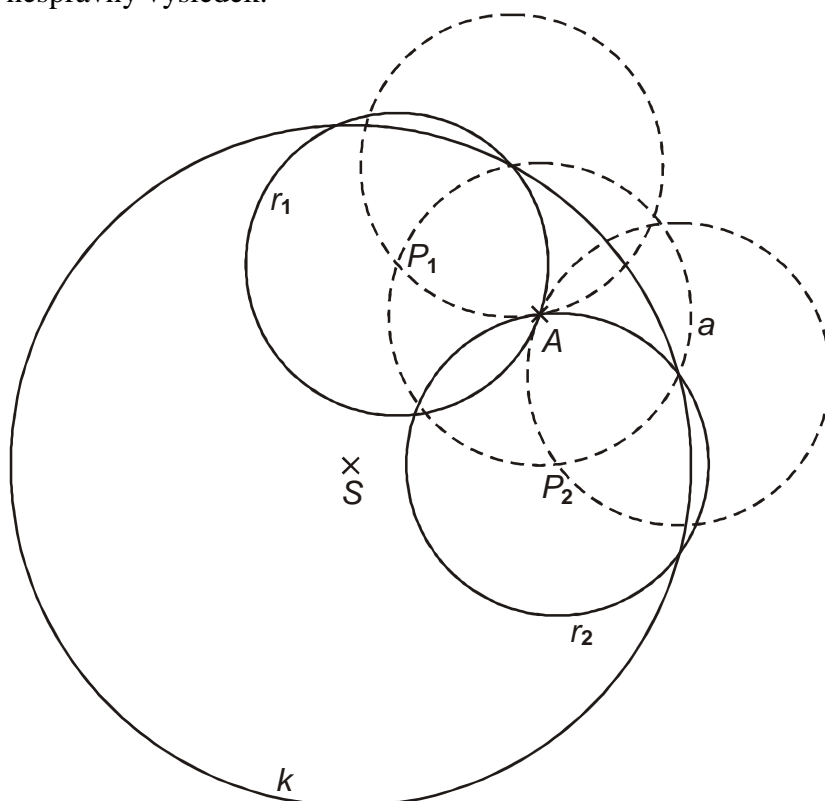

1. kružnice $k(S; 4,5 \text{ cm})$, bod A uvnitř kružnice

2. kružnice $k_1(S; 6,5 \text{ cm})$, $k_2(S; 2,5 \text{ cm})$

3. kružnice $l(A; 2 \text{ cm})$
4. body $P_1; P_2$, průsečíky kružnice $l(A; 2 \text{ cm})$ s kružnicí $k_2(S; 2,5 \text{ cm})$
5. kružnice $r_1(P_1; 2 \text{ cm})$, $r_2(P_2; 2 \text{ cm})$

Pedagogická poznámka: Žáci velmi často používají nezdůvodněnou nesprávnou konstrukci, narýsují kružnici $l(A; 2 \text{ cm})$, najdou její průsečíky s kružnicí k a z těchto průsečíků udělají další dvě kružnice o poloměru 2 cm. Průsečíky těchto kružnic s kružnicí l pak označí jako středy hledaných kružnic, čímž získají následující nesprávný výsledek.

Je dobré si ho s nimi pozorně prohlédnout a rozebrat, že nalezené kružnice procházejí bodem A (protože leží na kružnici a), ale nedotýkají se kružnice k (protože neleží na kružnici označené ve správném řešení k_2 , ale leží na kružnici, která je množinou bodů vzdálených 2 cm ne od kružnice k , ale od průsečíku kružnice a s kružnicí k – tímto průsečíkem pak nalezená kružnice prochází).

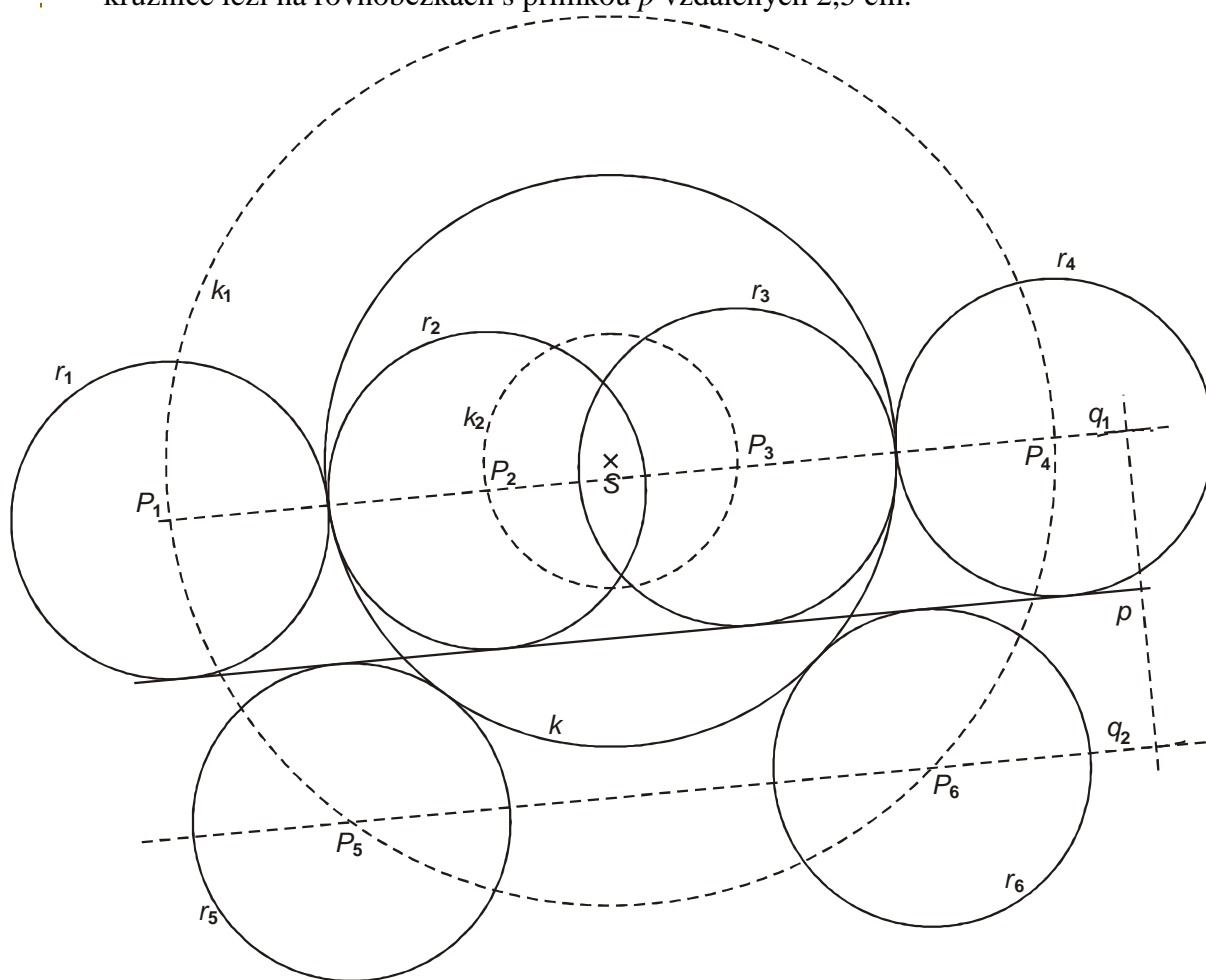
Dodatek: Kružnici k_1 bychom samozřejmě rýsovat nemuseli. Jestliže bod A leží uvnitř kružnice, je zřejmé, že kružnice a se středem v bodě A se s ní nemůže protnout.

Př. 4: Je dána kružnice $k(S; 4,5 \text{ cm})$ a přímka p , která je její sečnou. Najdi všechny kružnice o poloměru 2,5 cm, které se dotýkají přímky p i kružnice k .

Hledáme kružnici o poloměru 2,5 cm $\Rightarrow$ musíme najít její střed. Pro střed kružnice musí platit:

- dotýká se kružnice $k \Rightarrow$ leží na kružnici, která má střed v bodě S a jejíž poloměr o 2,5 cm menší nebo o 2,5 cm větší než poloměr kružnice k ,

- dotýká se přímky $p \Rightarrow$ vzdálenost středu kružnice od bodu p je rovná 2,5 cm $\Rightarrow$ střed kružnice leží na rovnoběžkách s přímkou p vzdálených 2,5 cm.

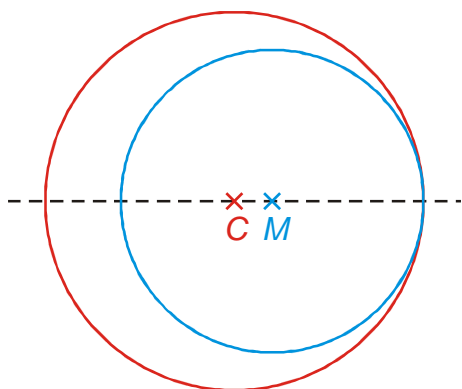

1. kružnice $k(S; 4,5 \text{ cm})$, přímka p sečna kružnice k
2. kružnice $k_1(S; 7 \text{ cm})$, $k_2(S; 2 \text{ cm})$
3. přímky q_1, q_2 , rovnoběžky s přímkou p , vzdálené 2,5 cm
4. body $P_1; P_2; P_3; P_4; P_5; P_6$, průsečíky kružnic k_1, k_2 s přímkami q_1, q_2
5. kružnice $r_1(P_1; 2,5 \text{ cm})$, $r_2(P_2; 2,5 \text{ cm})$, $r_3(P_3; 2,5 \text{ cm})$, $r_4(P_4; 2,5 \text{ cm})$, $r_5(P_5; 2,5 \text{ cm})$, $r_6(P_6; 2,5 \text{ cm})$

Př. 5: Je dána kružnice $k(S; 3 \text{ cm})$. Vně kružnice leží bod A , $|SA| = 4 \text{ cm}$. Najdi všechny kružnice o poloměru 4 cm, které se dotýkají kružnice k a prochází bodem A .

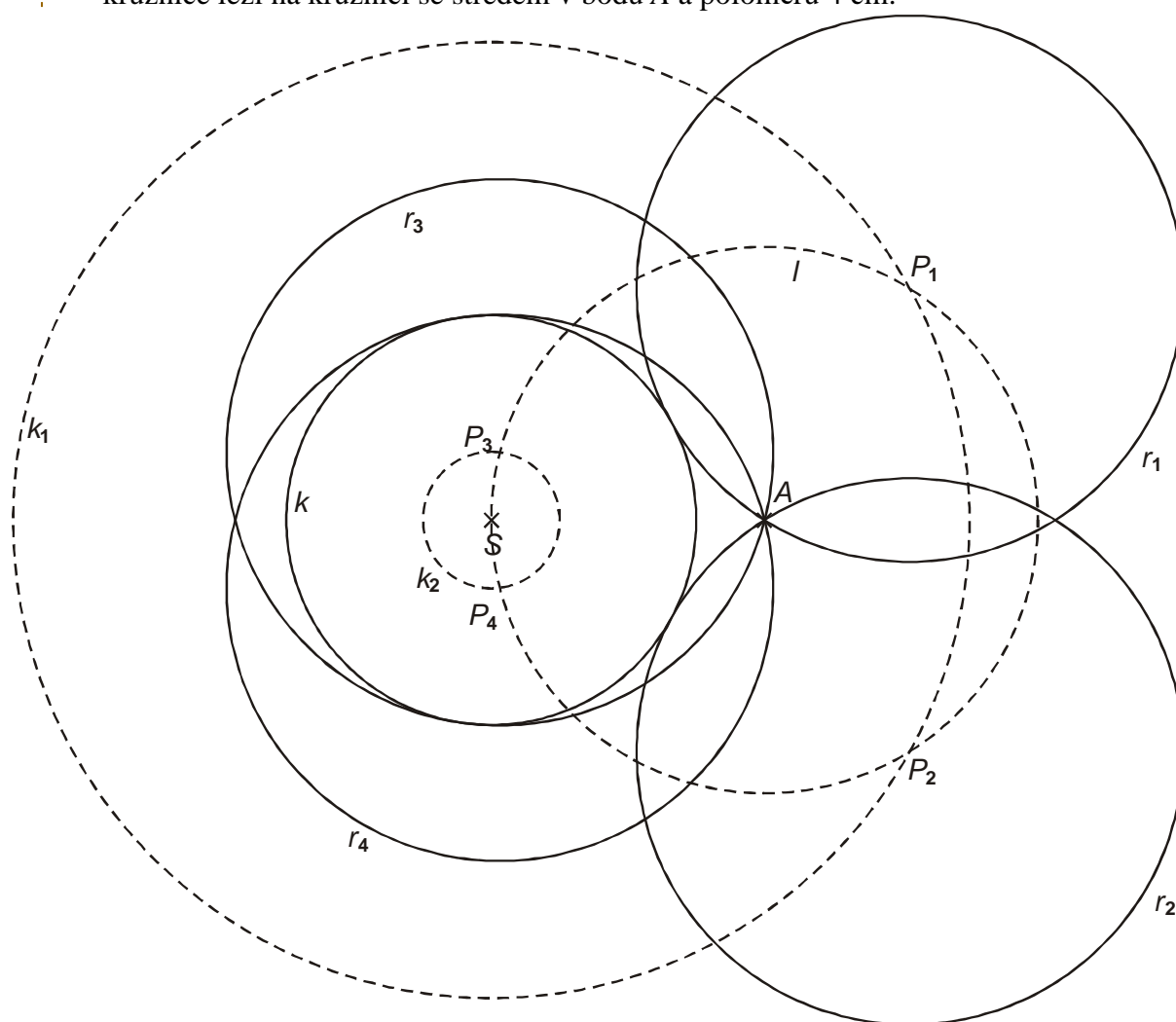
Hledáme kružnici o poloměru 4 cm $\Rightarrow$ musíme najít její střed. Pro střed kružnice musí platit:

- dotýká se kružnice $k \Rightarrow$ leží na kružnici, která má střed v bodě S a jejíž poloměr o 4 cm větší nebo o 4 cm menší než poloměr kružnice k , druhá možnost je zdnalivě nesmyslná (kružnice měl poloměr -1), můžeme si ale představit, že nalezený střed červené kružnice na obrázku leží na opačné straně modré kružnice než bod, ve kterém se kružnice dotýkají

⇒ i druhá možnost dává matematicky smysl, pokud uděláme kružnici jejíž poloměr je absolutní hodnotou spočteného rozdílu,

- prochází bodem A ⇒ vzdálenost středu kružnice od bodu A je rovná 4 cm ⇒ střed kružnice leží na kružnici se středem v bodu A a poloměru 4 cm.

1. kružnice $k(S; 3 \text{ cm})$, bod A , $|SA| = 4 \text{ cm}$
2. kružnice $k_1(S; 7 \text{ cm})$, $k_2(S; 1 \text{ cm})$
3. kružnice $l(A; 4 \text{ cm})$
4. body $P_1; P_2; P_3; P_4$, průsečíky kružnice $l(A; 4 \text{ cm})$ s kružnicemi $k_1(S; 7 \text{ cm})$, $k_2(S; 1 \text{ cm})$
5. kružnice $r_1(P_1; 4 \text{ cm})$, $r_2(P_2; 4 \text{ cm})$, $r_3(P_3; 4 \text{ cm})$, $r_4(P_4; 4 \text{ cm})$

Pedagogická poznámka: Kružnice r_1 a r_2 žáci najdou snadno se zbývajícími dvěma je to horší. Podle toho, kolik zbývá času do konce hodiny je upozornuji, že jim něco chybí.

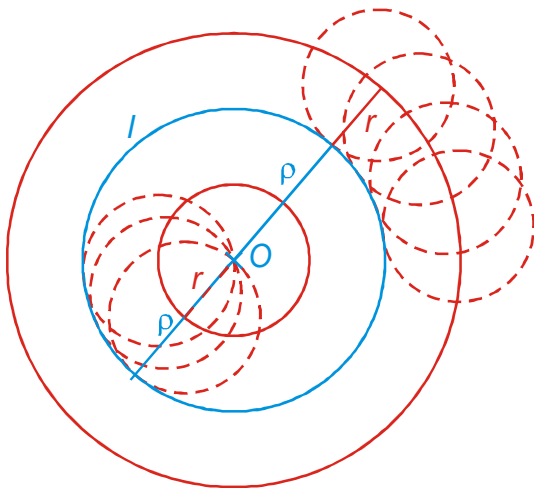
Př. 6: Doplně věty:

a) Množinou středu všech kružnic o daném poloměru r , které se dotýkají dané kružnice l o středu O a poloměru ρ je v případě $\rho > r$ sjednocení dvou soustředných kružnic, které mají střed ....

b) Množinou středu všech kružnic o daném poloměru r , které se dotýkají dané kružnice l o středu O a poloměru ρ je v případě $r > \rho$ .....

a) Množinou středu všech kružnic o daném poloměru r , které se dotýkají dané kružnice l o středu O a poloměru ρ je v případě $\rho > r$ sjednocení dvou soustředných kružnic, které mají střed ....

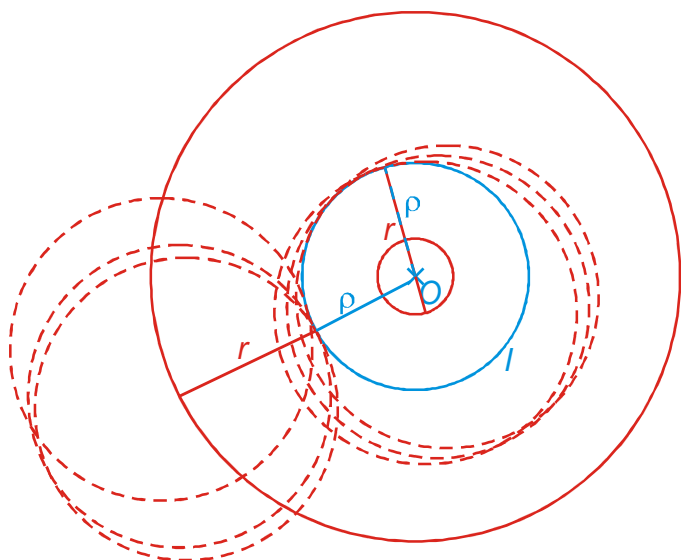
Nakreslíme si obrázek

Množinou středu všech kružnic o daném poloměru r , které se dotýkají dané kružnice l o středu O a poloměru ρ je v případě $\rho > r$ sjednocení dvou soustředných kružnic, které mají střed v bodě O a poloměr $\rho + r$ nebo $\rho - r$.

b) Množinou středu všech kružnic o daném poloměru r , které se dotýkají dané kružnice l o středu O a poloměru ρ je v případě $r > \rho$ .....

Nakreslíme si obrázek

Množinou středu všech kružnic o daném poloměru r , které se dotýkají dané kružnice l o středu O a poloměru ρ je v případě $r > \rho$ sjednocení dvou soustředných kružnic, které mají střed v bodě O a poloměr $r + \rho$ nebo $r - \rho$.

Pedagogická poznámka: Bez obrázku je předchozí příklad velmi těžký. Jde tedy o první radu.

Shrnutí: